

Kiina-ilmiö on sitä, että työpaikkoja viedään maasta ulos halpatyövoiman ja sosiaalisen alennusmyynnin maihin.

Palveluiden täysvapaakaupan salliminen on päinvastainen ilmiö: laillista halpatyövoimaa tuodaan maahan sisään.

Siitä on kysymys EU:n palvelukauppadirektiivissä

Tämän jutun lopussa on lisäys palveludirektiivin

hyväksymisestä marraskuussa 2006.

Bolkestein-direktiivi

EU:n komissiossa valmistellussa direktiiviesityksessä, joka sai lempinimensä hollantilaiskomissaari Frits Bolkesteinin mukaan. Direktiivistä käytetään myös muotoa "Bolkensten-direktiivi" á la Frankenstein.

Komission esityksen tärkein kohta oli artiklan 16 ensimmäinen lause:

"Alkuperämaa on vastuussa palveluntarjoajan ja tämän tuottamien palvelujen valvonnasta myös silloin, kun palveluntarjoaja tuottaa palveluja toisessa jäsenvaltiossa."

Tällä tavalla käyttöön haluttiin ottaa alkuperämaaperiaate: työehdot määräytyvät työntekijöiden lähtömaan mukaan.

Sen lisäksi direktiivin piiriin haluttiin saada mahdollisimman laaja palveluiden kirjo.

Monissa EU-maissa Bolkenstein-direktiivi koettiin hyökkäykseksi vanhojen jäsenmaiden työntekijöitä ja heidän työehtojaan kohtaan. Koettiin, että direktiivillä palvelutöitä tavaroitetaan.

Tavarakauppan on EU:ssa yhteismarkkinoidettu hyödykkeiden, haitakkeiden ja turhakkeiden vapaasti tulla ja mennä.

Palvelut sen sijaan ovat usein kieli- ja kulttuurisidonnaisia, eikä niitä voida standardisoida. Työvoiman tavaroitseminen standardimalliin merkitsisi tinkimistä palveluiden laadusta. Myyntiin voisi esimerkiksi tulla halpalääkäripalveluja, joita ei myytäisi omalla kielellä.

Europarlamentissa taistelu keskittyi alkuperämaalauseen muuttamiseen sekä mahdollisimman monen palvelualan jättämiseen direktiivin ulkopuolelle.

Gebhardtin raportti

Saksalaisen demarimepin Evelyne Gebhardtin valmistelemassa mietinnössä tehtiin monia kompromisseja.

Alkuperämaalause korjattiin muotoon, jossa kohdemaille annettiin oikeuksia rajoittaa palvelujen vapaata maahantuloa:

”Nämä määräykset eivät estä jäsenvaltiota, johon palveluntarjoaja siirtyy, asettamasta palvelutoiminnan harjoittamista koskevia vaatimuksia, jotka ovat perusteltuja yleisen järjestyksen, yleisen turvallisuuden, sosiaalipolitiikan, kuluttajansuojelun, ympäristönsuojelun tai kansanterveyden perusteella. Ne eivät myöskään estä jäsenvaltiota soveltamasta yhteisön lainsäädännön mukaisesti työehtoja koskevia sääntöjään, mukaan luettuna työehtosopimukset.”

Tämä hyväksyttiin, ja sen lisäksi hyväksyttiin joukko ehtoja, joita jäsenmaat saavat tai eivät saa asettaa tuontipalveluille.

Kaikki muut suomalaiset äänestivät alkuperämaa-lausekkeen poistamisen puolesta paitsi kovan työnantajalinjan Henrik Lax. Piia-Noora Kauppi oli poissa äänestyksistä.

Kohdemaangelma

Vasemmistoryhmällä (GUE/NGL) oli selvä kanta: pitää noudattaa työntekomaan työehtoja.

Ei voitu tukea eurokapitalistien pyrkimystä tuottaa halpatyövoimaa vanhoihin EU-maihin syömään työpaikkoja, työehtoja ja työntekijöiden etuisuuksia.

Vaikka koko vasemmisto äänesti tältä osin Gebhardtin nimiin pannun oikeiston ja demareiden kompromissin puolesta, koettiin, että parlamentin hyväksymä muutos oli vain kosmeettinen. Poistettiin kyllä komission tekstin alkuperämaa-periaate, mutta sen tilalle ei kirjattu kohdemaaperiaatetta eli sitä, että on noudatettava työntekomaan työehtoja.

Sillä tavalla tulkintavalta siirrettiin viime kädessä EY-tuomioistuimelle. Työntekijäpuolelle se on

iso riski; lobbaahan koko eurooppalainen ay-liike jo nyt tuomioistuimen tulkintamonopolia vastaan halutessaan puolustaa työntekomaan työehtoja työnantajien tuomioistuimeen viemissä Viking Line- ja Laval-tapauksissa.

Loppuäänestyksessä Gebhardtin raportti hyväksyttiin äänin 391-213, 34 tyhjää.

Vaikka alkuperämaa-periaate poistettiin, mutta koska työntekoma-periaatetta ei kirjattu sen tilalle, vasemmistoryhmä (GUE/ NGL) äänesti raporttia vastaan, samoin vihreät. Suomalaisista Esko Seppänen ja Satu Hassi halusivat hylätä direktiivin.

On huonoa lainsäädäntöä se, että lainsäätäjät jättää tahtonsa tulkitsemisen EYtuomioistuimelle, josta sillä tavalla tehdään lainsäätäjät viime kädessä.

Taloudelliset palvelut

Oli monia syitä äänestää vastaan.

Ns. yleishyödyllisistä palveluista päätettiin, että ne eivät kuulu direktiivin piiriin ja ne siis suojataan laadun säilyttämisen mielessä halpatyövoimalta.

Toisaalta sitten taloudelliset yleishyödylliset palvelut kuuluvat direktiivin piiriin, eikä niitä suojata.

Ongelmaksi nousee tulkinta: mitä merkitsee tässä yhteydessä sana "taloudellinen"?

Sen puolesta, että "yleishyödylliset palvelut ja yleisen taloudellisen edun mukaiset palvelut" otetaan direktiivin sisään, äänestivät suomalaisista Itälä, Jäätteenmäki, Korhola, Lax, Stubb, Takkula, Virrankoski ja Väyrynen, kun taas Hassi, Myller, Paasilinna ja Seppänen olisivat halunneet suojella myös taloudellisia yleishyödyllisiä palveluja. Lehtinen äänesti tyhjää.

Kun ei päätetty, mitkä palvelut ovat yleishyödyllisiä mutta eivät taloudellisesti yleishyödyllisiä, uhattuina voivat olla jotkut pohjoismaiset hyvinvointipalvelut.

Ulosuljetut palvelut

Toinen suuri asiakokonaisuus sen ohella, että jätettiin auki se kenen työehtoja noudatetaan, olivat poikkeukset sääntöihin: mitkä ulkomaalaisten tekemät tilapäiset palvelut eivät kuulu direktiivin määrittämään toimialaan. Tässä ongelmasana on "tilapäinen".

Koko direktiivi koskee tilapäisiä palveluja. Opetuksen jättivät direktiivin sisään äänin 348-289, 3 tyhjää, Itälä, Jäätteenmäki, Korhola, Lax, Stubb, Takkula, Virrankoski ja Väyrynen, kun taas sillä alalla myytävien palvelujen vapauttamista vastustivat Hassi, Lehtinen, Myller, Paasilinna ja Seppänen.

Toisessa kohdassa hyväksyttiin tutkimus, opetus ja koulutus direktiiviin sisään äänin 353-284, 4 tyhjää. Suomalaiset äänestivät muuten samoin, mutta Lehtinen oli siirtynyt direktiivin lavean tulkinnan leiriin.

Kulttuuripalvelujen mukaan ottamisessa rintamat olivat samat, paitsi Lehtinen äänesti tyhjää, samoin sosiaalisessa asumisessa. Kotimaisia postipalveluja puolustivat vain Hassi ja Seppänen, jotka ainoina suomalaisista halusivat jättää direktiivin ulkopuolelle energiapalvelut.

Vastuut ja velvollisuudet

Palveluja on joka lähtöön. Mikä tahansa taloudellinen toimi voidaan myydä työntekomaahan tilapäisenä palveluna.

Direktiivissä ei oteta kantaa siihen, kenen on vastuu niissä tilanteissa, joissa tilapäisen työn tekijät käyvät maassa tekemässä työn, poistuvat maasta ja jättävät jälkeensä vahingonkorvaus-, takuu- yms. ongelmia. Voivat myös jäädä maksamatta kohdamaa-periaatteen mukaiset verot ja sosiaaliturvamaksut.

Gebhardtin kompromissiin kuului se, että tilapäisten palvelujen tarjoajan ei tarvitse jättää työntekomaahan minkäänlaisia vastuuhenkilöitä:

”Jäsenvaltiot eivät voi rajoittaa sellaisen palveluntarjoajan tuottamien palvelujen vapaata liikkuvuutta, joka on sijoittautunut toisen jäsenvaltioon, eivätkä jäsenvaltiot voi asettaa etenkään seuraavia vaatimuksia: a) palveluntarjoajalle asetettu velvoite toimipaikasta kyseisen jäsenvaltion alueella.”

Valvonta

Direktiivi jättää epäselväksi sen, kuka valvoo työehtojen noudattamista. Valvontavastuu jaetaan alkuperämaan ja työntekomaan viranomaisten kesken ja se perustuu yhteistoimintaan. Käytännössä jaettu vastuu on ei-kenenkään vastuu.

On selvää, että direktiivillä luodaan työehtojen valvonnan näkökulmasta ns. harmaat markkinat,

joilla ei ole valvontaa.

Uhka myös uusille jäsenmaille

Strasbourgissa järjestettiin europarlamentin täysistuntoviikolla helmikuussa jättiläismäinen 30 000-50 000 osanottajan mielenosoitus Bolkenstein-direktiiviä eli kaikenlaisten palvelujen täysvapaakauppaa vastaan.

Mukana oli tuhansia mielenosoittajia myös ns. uusista jäsenmaista, joiden sanotaan kannattavan direktiiviä. Sanotaan, että vanhat jäsenmaat täyttävät uudet jäsenmaat tavaroillaan mutta eivät avaa omia markkinoitaan niille maille, joiden kilpailuvaltti on ammattitaitoinen ja hyvin koulutettu mutta halpa työvoima. Se halutaan lähettää palvelujen nimikkeellä kilpailemaan vanhoihin maihin niissä tehtävistä töistä.

Puolan Solidaarisuus-ammattiliiton edustajan kanta oli, että direktiiviehdotus on hylättävä. Se, minkä pelätään tapahtuvan nyt ns. vanhoille jäsenmaille, Puolan ay-aktiivit pelkäävät tapahtuvan seuraavaksi Puolalle, kun maahan alkaa virrata ukrainalaista halpatyövoimaa.

On käynnistymässä halpatyövoimakierre kaikilla talouden aloilla. Sen kierteen katkaiseminen vaatii direktiiviesityksen hylkäämistä.

Palveludirektiivi hyväksyttiin, UV 4/2006

Usean vuoden ajan ovat vasemmisto ja ay-liike käyneet taistelua kelvollisten työehtojen kunnioittamisen puolesta.

On oltu ns. palveludirektiivin säätämistä vastaan.

Nyt se tulee!

Direktiiviehdotus on pitänyt hyväksyä sekä jäsenmaiden ministereiden neuvostossa että europarlamentissa. Tässä asiassa – toisin kuin useimmissa muissa – myös

parlamentti on ollut lainsäätäjä.

Niinpä europarlamentin demariryhmä on joutunut vaikeaan tilanteeseen; olihan direktiivin alun perin kirjattu kaikenlaisten palvelujen vapaakauppa. Siinä suurin ongelma oli ns. alkuperämaa-periaate: palvelujen myynnissä maasta toiseen sai noudattaa työntekijöitä myyvän lähtömaan työehtoja.

Palveluksi oli tulkittavissa miltei mikä tahansa työsuoritus.

Suurin osa demareista taipui direktiivin kannalle, kun asiasta äänestettiin europarlamentissa

marraskuussa.

Vasemmistoryhmä ja vihreät sen sijaan äänestivät direktiivin hylkäämisen puolesta. GUE/NGL-ryhmän puheenjohtaja Francis Wurtz syytti parlamenttia antautumisesta. Ei edes viety loppuun saakka kompromissinhakuneuvotteluja.

Lainsäädäntömatkan varrella direktiiviesitys muuttui.

Siitä poistettiin selkeä viittaus alkuperämaan työehtojen noudattamiseen, ja useita aloja kirjattiin

vapaiksi sen soveltamispakosta.

Kysymys on ennen muuta uusien EU:n jäsenmaiden työntekijöiden tulosta vapaasti vanhojen jäsenmaiden työmarkkinoille. Kapitalistien mukaan he olisivat taloudellisen kasvun dopingia tekemällä töitä – eli myymällä palveluksia – alle työntekomaan työmarkkinahintojen oman maansa alhaisilla hinnoilla.

Ay-liike oli laajasti sellaista ”vapautta” vastaan, ja paine europarlamentin demaripäättäjiä kohtaan oli suuri.

Europarlamentissa demarit taipuivat tuhruiseen kompromissiin.

He kirjoittivat tekstin niin tulkinnanvaraiseen muotoon, että vasta direktiivin tulkinnalla päätetään

sen lopullinen sisältö.

Tulkintaa tekevät – ilman että siitä voi valittaa – EY-tuomioistuimen tuomarit, jotka ovat tulleet

tunnetuiksi oikeuden uusliberalistisista tulkinnoista. On yksi aate ylitse muiden, ja se on markkinoiden vapaus.

Palveludirektiivi nykyisessä muodossaan on huonoa lainsäädäntöä: epäselvä ja tulkinnanvarainen.

Se on sitä, koska demarit halusivat siirtää asian pois julkisuudesta Luxemburgin tuomioistuinsalien hämääseen. Siinä heitä tuki europarlamentin oikeisto, joka saattoi luottaa EU:n tulkintavaltaan; ovathan tulkinnat EU:ssa aina markkinavoimien puolella.

Tässä tapauksessa ne ovat sillä puolella, että työmarkkinavoimat saavat toimia vakiintuneita

työehtoja ja työntekomaan lakeja vastaan.